

Debatt om samregering

Den serie artiklar med överrubriken "Liberalt perspektiv" i vilka vi före årsskiftet pläderade för en samregering har givit anledning till en livlig debatt. Från en del håll kommer instämmanden med reservationer, från andra ges sagnationer, från andra ges sagnationer av sakligt värde. Dess värde är åtskilliga tidningar benägna att se frågan från snävt partisympunkt, från rent partitaktisk synpunkt, och att i varje försök att anlägga större perspektiv se uttryck för högmot eller originalitetsjakt; att pressmännen ofta känner det som en plikt att vara politikens tjänare i stället för att fritt pröva och analysera hänsynen än en gång bekräftats. Enligt Dagens Nyheters syn är det tvärtom tidningarnas plikt att åtminstone emellanåt höja blicken över stridsviolet och att inte uteslutande tjänstgöra som partiernas väpnare. Eljest finns risk för att alla reflexioner och åsikter av mera allmän karaktär, oanvändbara som vapen i den politiska maktkampen, blir utrensade ur debatten. I det följande skall vi endast ta upp de invändningar och anmärkningar som synes oss vara av reell betydelse.

1. Tanken på samregering är en illusion, bottnande i politisk naivitet, säger man; partierna vill inte realisera tanken, och de kan inte tvingas till det annat än genom en grundlagsändring — som de utan tvivel kommer att motsätta sig. Synpunkten är väl försvarlig. Vi är väl medvetna om svårigheterna att få en samregering till stånd efter att under tolv år ha propagerat för denna lösning av regeringsproblemet. Våra motståndare utgår tydligt från Epiktetos stoiska sats: "Du kan förbli oöverbinnlig om du aldrig inlåter dig i strid på andra områden än det där du måste segra." Vi godtar inte denna den systematiska passivitetens och defaitismens klassiska tes; tvärtom är striden utan intresse om segern är säker. Om en samregering, av skäl som här inte skall återupprepas, anses önskvärd, är det en plikt för alla med den åsikten att arbeta för tanken. Om denna enkla regel följs, är vi övertygade om att en samregering, trots partibyråkraternas tveksamhet eller motstånd, småningom blir verklighet och att därmed ett av folkmajoriteten eftersträvat och mera effektivt parlamentariskt system kommer till stånd. Det duger inte att stanna vid slutledningen: saken är bra, men det går inte att få igenom den, låt oss därför förbigå den eller motarbeta den. Resonerar man så, är det bäst att lägga ner rörelsen och i stinn vördnad betrakta vad som sker.

2. En samregering skulle leda till att debatten förtvinar, att det politiska livet förlamas, säger man vidare. "Partierna skulle", skriver en socialdemokratisk tidning, "bli skelett och inte fria partier som är friastaters liv. Då, om inte förr, riskerar vi ett fåtalsvälde." Tanken är riktig såtillvida som en samregering efter all sannolikhet skulle försvaga partistriderna; dessa konserveras, trots bristen på ideologiska motsättningar, genom kampen om makten. Men denna konsekvens betraktar vi inte bara med jämnmot, utan med glädje; den innebär en frigörelse från en konstlad hets. Den utvarande tendensen att insätta varje uppkommande fråga i en partifälla ger fart åt debatten samtidigt som den är ägnad att beskära viljan, till fritt och självständigt ställningstagande. Följden blir ofta en kombina-

tion av stimulans och fördumning, en tanklös iver. Under en samregering kan man räkna med att debatten i allmänna spörsmål utanför partifällorna blir livligare, att debatten inom partierna blir friare, att hela det offentliga meningsutbytet blir självständigare och intelligentare, med gruppering efter principer och sakfrågor, inte efter partitillhörighet. Under krigsårens samlingsregering hade vi i vissa frågor — tryckfriheten, utrikespolitiken — uppfriskande tendenser att diskutera centrala spörsmål under jämförelsevis stor obundenhet av partiparoller.

3. En demokratisk samregering, påstås det också, skulle ge kommunisterna som enda oppositionsparti stora utsikter — denna synpunkt framförs helt naturligt särskilt av socialdemokratin som närmast är utsatt för den kommunistiska konkurrensen. Det skall inte förnekas att invändningen

kan ha fog för sig. Men säkert är det inte. I de länder som under efterkrigstiden ständigt eller långa perioder har haft en sådan regering — Holland, Schweiz och Österrike — har kommunismen inte gått framåt, tvärtom har den försvagats mer än i många andra demokratier. Det är möjligt att en samregering genom sin förmåga att föra en mera stabil politik och genom att den begränsar partistriderna får en auktoritet och en popularitet som stärker demokratin och de demokratiska partierna. Om under något skevde kommunismen skulle öka sitt röstetal med några procent, är detta inte någon fara för en stark folkstyrelse som den svenska.

Därmed är de viktigaste invändningarna diskuterade. I detta sammanhang vill vi ytterligare blott än en gång understryka det grundläggande: en samregering förutsätter att partierna i viss mån offerar sina särintressen och sina politiska chanser för att vidga och stärka den värdegemenskap som redan består och därmed arbeta i hela nationens intresse.